

SAMORZĄD

Samorząd terytorialny – ustrojowa forma sprawowania władzy na wydzielonej części terytorium państwa. Władza samorządowa wykonuje zadania publiczne nie zastrzeżone przez Konstytucję lub ustawy dla organów innych władz publicznych. W tym wyraża się konstytucyjna zasada pomocniczości (link do *pomocniczość*). W Polsce mamy trzy szczeble władzy samorządowej - gmina (link do *gmina*), powiat (link do *powiat*) i województwo (link do *województwo*). W tej formie samorząd terytorialny działa w Polsce od 1998 roku.

Samorząd zawodowy – samorząd wyodrębniony ze względu na profesję wykonywaną przez osoby w jego ramach zrzeszone. Samorząd zawodowy powoływany jest na mocy Konstytucji (link do *Konstytucja*) w przypadku zawodów darzonych zaufaniem publicznym (m.in. prawnicy, lekarze, psychologowie, nauczyciele, architekci, urbaniści, aptekarze). Celem istnienia samorządu jest sprawowania pieczy nad właściwym wykonywaniem zawodu. Samorzady zawodowe często nazywane są korporacjami.

Jednostka samorządu terytorialnego – wspólnota samorządowa określonego szczebla (gminna, powiatowa, wojewódzka) powstała z mocy prawa, której członkami są wszyscy obywatele zamieszkali na terenie danej jednostki. Jest częściowo autonomiczna względem władz centralnych i pozostałych jednostek samorządu, na których terenie się znajduje (np. gmina względem powiatu). Posiada własne organy władzy samorządowej wybierane w drodze głosowania, własny budżet i realizuje własne, a także zlecone zadania publiczne (link do *zadanie publiczne*).

Powiat – jednostka samorządu terytorialnego (link do *jednostka samorządu terytorialnego*) II stopnia działająca na terenie województwa i obejmująca swoim obszarem kilka gmin. Powiat realizuje zadania publiczne o charakterze ponadgimnnym (szerzej art. 4 ustawy o samorządzie powiatowym). Organy władzy powiatowej to rada powiatu wybierana w wyborach, a także zarząd powiatu i starosta wyłaniani przez radę. W przypadku miast na prawach powiatu (np. Warszawa, Wrocław, Bielsko-Biała, Kalisz, Kraków) odpowiednio władzę sprawuje rada miasta i prezydent miasta wybierany w wyborach. W Polsce mamy 314 powiatów i 65 miast na prawach powiatu.

Gmina – podstawowa i najniższa jednostka samorządu terytorialnego (link do *jednostka samorządu terytorialnego*). Gmina realizuje wszystkie te zadania wobec społeczności lokalnej, które nie są zastrzeżone dla innych podmiotów. Może realizować też zadania zlecone przez wyższe szczeble władzy samorządowej. Organy władzy gminie to wójt/burmistrz/prezydent miasta oraz rada gminy. Oba te organy wybierane są w wyborach bezpośrednich (link do *jednomandatowe okręgi wyborcze*). W Polsce mamy 2521 gmin.

Województwo – najwyższym szczeblem jednostka samorządu terytorialnego (link do *jednostka samorządu terytorialnego*). Województwo realizuje regionalną politykę rozwoju w wielu wymiarach. Uchwala strategię rozwoju województwa, dysponuje środkami z Unii Europejskiej przeznaczonymi na rozwój regionów, czuwa nad organizacją systemu ochrony zdrowia na terenie województwa, prowadzi długofalową politykę społeczną i realizuje programy przeciwdziałania bezrobociu. W dużej mierze zatem prowadzi działalność koordynującą działania powiatów i gmin. Organy władzy samorządowej w województwie to sejmik województwa wybierany w wyborach i zarząd województwa wyłaniany z sejmiku przez radnych z marszałkiem województwa na czele. W Polsce mamy obecnie 16 powiatów.

Wojewoda – reprezentant Rady Ministrów (administracji rządowej) na terenie województwa. Jest łącznikiem między władzą samorządową a władzą centralną. Jest powoływany przez Prezesa Rady Ministrów (premiera), a nie wybierany w wyborach. Może też zostać przez premiera odwołany. Wojewoda sprawuje nadzór nad działalnością jednostek samorządu terytorialnego. Jego celem jest wykonywanie polityki Rady Ministrów na terenie województwa. Ma prawo wydawać akty prawa miejscowego w formie zarządzenia. Zgodnie z aktualnym podziałem administracyjnym w Polsce mamy 16 wojewodów.

Akty prawa miejscowego – akty prawne obowiązujące jedynie na terenie podlegającym organowi, który dany akt uchwalił. Organy uchwałodawcze samorządu terytorialnego to: rada gminy, rada powiatu, sejmik województwa. Akty prawa miejscowego mogą też wydawać w formie zarządzeń organy wykonawcze takie jak wójt/burmistrz/prezydent miasta, zarząd powiatu i zarząd województwa. Do wydawania tego typu aktów ma również uprawnienie wojewoda (link do *wojewoda*). Akty prawa miejscowego wydane na terenie określonego województwa są publikowane w wojewódzkich dziennikach urzędowych prowadzonych przez wojewodę.

Zadania publiczne – działanie publiczne realizowane na podstawie ustaw przez organ administracji (**zadanie własne**) albo podmiot, któremu dany organ zlecił określone zadanie (**zadanie zlecone**). Istotą zadania publicznego jest realizowanie potrzeb obywateli w ramach określonej zbiorowości albo na szczeblu państwowym albo w ramach społeczności lokalnej. Można tego dokonywać poprzez pewne świadczenia na rzecz mieszkańców np. prowadzenie przychodni, za pomocą tworzenia aktów prawa miejscowego (link do *akty prawa miejscowego*) ułatwiających realizację potrzeb społecznych albo poprzez wydawanie decyzji administracyjnych regulujących zaspokajani tych potrzeb.